Yazar Rehnüma
Çarşamba, 18 Şubat 2009 09:04 -

EHLÎ SÜNNET İTİKADI

I. cilt 266. mektup, sahife 261

(Ey Evladım!) Allah seni mesud etsin. Akıllılar üzerine farz olan şeylerin ilki, Ehli sünnet vel cemaat mezhebinin görüşlerine göre itikadları düzeltmektir. (Allah oların çalışma larını şükrana layık eylesin) Zira fırkayı naciye (Kurtulan fırka) onlardır. Kendisinde bir nevi kapalılık bulunan itikad meselelerinin bazısını açıklıyalım.

- ALLAH TEALA -

Bilinmesi vacibtir ki Allahu Teala zatı mukaddesiyle mevcuttur. Eşyanın tamamı Allah'ın icad etmesiyle mevcuttur. Hem de Allahu Teala zatında, sıfatlarında, fiillerinde tektir. Hiçbir işte kimse ile hakikatta bir ortaklığı yoktur, ne varlığında ne de diğer hususlarda (ortağı yoktur, tektir) İsimlerin benzerliği, lafzî ortaklık, bahsimiz haricindedir. (îsîm benzerliği hakikatten ortaklık sayılmaz,)

Allah'ın sıfatları ve fiileri, keyfiyetten (şekilden) ve misalden zatı gibi münezzehtir. Bunlarla mümkünatın sıfatları ve fiilleri arasında hiçbir münasebet yoktur.

- İLİM SIFATI -

İlim sıfatı mesela, Allah Teala için kadîm (varlığının başlangıcı olmayan) bir sıfattır. Hakîkî basittir (bölümleri yok) , Asla ona kesret (çokluk) ve adetlenmek oluşmadı, taallukatı (ilim sıfatının alakalandığı, bilinen şeyler) adetli olsa bile. Zira bu ilim sıfatında tek bir açılma (inkişaf) vardır. Bu tek açılma ile ezelî ve ebedî malumat açıldı (Bilindi). Bu tek inkişafla(açılma/bilinme) bütün eşyayı onların uygun halleri, zıt durumları, küllî olmaları, cüz'î olmaları, hususi vakitleriyle

birlikte tek anda basit(parça parça değil tek bir bölüm) olarak o şekilde bilindi ki; mesela bir anda Zeyd (isimli şahsı)'i mevcud, ma'dum (yok), cenin (rahimde), sabi, genç, yaşlı, canlı, ölü, ayakta, oturduğu (halde), yaslandığı (halde) yan yattığı halde, gülücü olduğu halde, ağlayıcı, lezzetlenici, acı duyucu, şerefli, zelil olduğu halde, kabirde, mahşerde, cennette, lezzetlenme halinde (tek ilmi ile bir anda bilir.)

Teallukların adetli olması, bu makamda yoktur (Tek ilimle hepsini bilir.) Zira teallukların teaddüdü onların adetli olmasını gerektirir, zamanların çokluğunu gerektirir. Halbuki orda ezelden ebede kadar tek olan basit bir an vardır, asla orda adetli olmak yoktur. Çünkü Allah Teala üzerine zaman geçmez, öne geçmek, geri kalmak onun hakkında yoktur.

Allah'ın ilmi için malumatla alakaları isbat edince, bu, tek bir tealluk (alaka) olur; bununla bütün malumata tealluk eder. (Bütün her şeyi bilir.) Aynı şekilde bu teallukun keyfiyeti bilinmez, misalden ve keyfiyetten münezzehtir. İlim sıfatı gibi. (İlim sıfatının hakikatini bilemediğimiz gibi, bu sıfatın malumatlarla olan alakasının durumunu da bilemi yoruz. Bir anda bütün her şeyi tek ilimle hiçbir değişikliğe uğramadan bilir.)

Bu tasavvurun uzak görülmesini, bir misal getirerek def edelim. Derim ki; Bir şahsın "kelimeyi" farklı kısımları, değişik halleri, zıt itibarları ile birlikte bir anda bilmesi caizdir. Bu tek anda o kişi bilirki kelime: İsim, fiil, harftir, sülasî, rabaidir, mu'reb ve mebnîdir, mütemekkin ve gayrı mütemekkindir, munsarif ve gayrı munsariftir, marife ve nekredir, mazi ve müstakbeldir, emir ve nehiydir. (Bu şekilde kelimeyi bir anda bilir.) Belki o şahıs şöyle diyebilir: "Ben şu kısımları ve itibarları, kelime mertebelerinde bir anda tafsilatıyla bilirim" Mümkin (olan kulun) ilminde zıtları bir araya toplamak tasavvur edilebilirse, Vacib Teala'nın ilminde bu niçin uzak görülsün. **"En yüce misaller Allah içindir."**

Bilinmesi gerekir ki, burada her ne kadar zıt şeylerin bir araya sureta toplanması gerekirse de; halbuki hakikatta bunlar arasında zıtlık yoktur. Zira Allahu Teala her ne kadar Zeyd'i bir anda mevcud ve yok olduğunu bildiyse de, fakat Allahu Teala bu tek anda bildi ki Zeyd, mevcud olacağı vakit mesela Hicretten bin sene sonradır, evvelki yokluk vakti şu muayyen seneden (Bin sene) evveldir, sonradan yok olma vakti bin yüz seneden sonradır. (Böyle olunca) Bunların aralarında hakikatta bir zıtlık yoktur; çünkü zamanları farklıdır. Diğer hallerde, bu kıyas üzerinedir.

Bu beyandan açığa çıktı ki Allah Teala'nın ilmine, (sonradan yaratılan) farklı cüzler üzerine alaka kurmasından dolayı, değişiklik kokusu (dahi) gelmedi. Felsefecilerin zannettiği gibi burda (değişikliğin) ortaya çıkma zannı anlaşılmasın. Zira değişiklik ancak "Allah'ın ilminin bir şeye tealluku, diğer şeye teallukundan sonradır" denilirse düşünülür. Amma (işin hakikati yukarda da açıklandığı üzere) Allah'ın ilmi herşeye bir anda tealluk edince orda teğayyür (değişim) ve sonra olmak (hudus) düşünülmez. Bu takdirce değişik taallukları isbata gerek yok ki değişiklik ve hudus o değişik tealluklara dönsün de ilim sıfatına dönmesin (Bunu bazı kelamcılar, felsefecilerin şüphelerini defetmek için söylerler. Yani "ilim sıfatından başka değişik tealluklar vardır, onlar hadistir, ilim sıfatı kadimdir" demişler.)

Evet malumat tarafında değişik teallukları isbat ettiğimiz vakit buna müsade var. (Malumat değişiktir ve sonradan ortaya çıkar. İlim sıfatı kadimdir, değişmez.)